

24 hores als enclavaments serbis de Borovo Selo i Dalj

United States of Serbia

Darrere les línies defensives de la minoria sèrbia a Croàcia s'hi troben els *cetniki* –"terroristes" o defensors del poble–, decidits a guanyar una guerra que ells van encetar. Tenen l'exèrcit al costat i provoquen terror. EL TEMPS els ha anat a trobar als seus fortíns d'Eslavònia.

Goran, el líder *cetniki* de Borovo Selo.

A.GALEOTE

Un *Wolkswagen Corrado* blanc, matrícula d'Andorra. A dins, un periodista obsedit per la mort, una assistent social amb ganes d'experiències fortes i un fotògraf temerós de les crueltats sèrbies. La ruleta russa comença a girar. El vigilant croat ens mira amb ulls de consternació. Un colp de cap i ens dóna el *placet*. Passem. La carretera només té una destinació: Borovo Selo, comuna de Vukovar. Eslavònia. Des del passat mes de maig, una plaça forta de les milícies sèrbies. Quan un croat sent aquest nom –tant és que sigui policia, periodista o cambrer d'hotel– es passa el dit pel coll: *¡Kaputt!*. És territori prohibit. Tots els seus malsons tenen aquí la seva terrible confirmació: ulls arrancats, penis escapçats, cossos carbonitzats. Correm per la carretera polsegosa i pensem que no som croats, que som visitants d'un país llunyà i que ningú pot saber el que pensem perquè els serbis, alguns, només saben llegir una mica d'anglès. Cal suposar-ho, almenys.

LA TROBADA INEVITABLE

Un 600 desmarxat –la còpia *Sastava* del primer Fiat popular– ens bloca el camí. En un instant, quatre homes surten del cotxe. Un home gras, de cabells grisos, s'acosta cap a la finestra. 20 segons i tota la documentació possible passa per les seves mans. Passaports, credencials, cartes "a les autoritats competents". I l'home arrufa el nas. "És correcte, acompanyeu-nos". Ell mateix ens escorta des del seient del darrere. Anem cap al poble. A una banda, el camp de blat de moro que separa les dues línies del front: Borovo Selo, els serbis, i Borovo Nassere, els croats. I els blindats de l'exèrcit iugoslau en una cortina de foc que protegeix, "s'interposa", les primeres cases de Borovo Selo. Girem pel primer carrer i ens deturem. El presumpte cap comença l'interrogatori. ¿Per què som aquí?, ¿Què

sabem realment d'aquest conflicte?. La informació contrastada, la necessitat de conèixer les opinions de tots els bàndols, la propaganda croata... Cal ser creïble, no hi ha més opcions. Al final una broma, també, per distendrir l'ambient: "Hem vingut perquè tothom deia que ens mata-ríeu". Ell, el nostre jutge, remuga. Potser hi haurà sort.

GORAN

"Bé, suposo que no m'enganyeu. Em diuen Goran i us ensenyaré què fan i què pensen aquests que els *ústaixi* [naciona-listes croats d'extrema dreta] anomenen terroristes". Ens trobem en un barri de torres d'auto-construcció, galliners als patis interiors i carrers enfangats. Ha arribat l'hora d'acostar-se a l'avantguarda sèrbia. Caminem cap a una casa i tota la realitat de la guerra queda condensada en una sola seqüència: al voltant de dues tanquetes, una quarantena de soldats maten l'estona en una rotllana improvisada. S'aparten quan arribem. Goran saluda alguns reclutes i ens comenta que l'exèrcit és "una força de pau" perquè evita que la guàrdia nacional croata pugui atacar les seves posicions. L'ambient de camaraderia no necessita gaires explicacions. Un oficial -quatre estrelles a l'espatlla- encaixa la mà de Goran i li assenyala la càmera del fotògraf. "No photos". Un conservador pro-monàrquic i un militar comunista, ben avinguts. És la guerra patriòtica, millor aixecar el vol. Emprenem la marxa cap al *quarter* serbi a través de tanques, horts i parets de calç blanca. Entrem per una portella a la gola del llop. I hi ha gana.

EL PORCELL DE LA VICTÒRIA

Empalat de cap a peus, col·locat damunt de dos pals bífids, el fill malaguanyat d'una truja apàtrida espera ser el motiu d'una celebració col·lectiva. El torn de les presentacions. Cares de relativa sorpresa i una agradable constatació. Porteu una noia en aquesta mena de viatges i els calents eslaus l'ompliran d'atencions. Trucs que ajuden a relaxar l'ambient mentre els homes parlen de política.

Si Goran sabés que té certa retirada a Milán Kucan, no li faria gaire gràcia, però pitjor li resultaria assemblar-se al president croat Franjo Tudjman. En el seu anglès esquerdat, exposa tots els tics i els llocs comuns del discurs nacionalista serbi però està en una fase on ja no cal

parlar dels drets de la minoria sèrbia a Croàcia. Ells ja viuen a Sèrbia. "Croàcia no és res; parlen la nostra llengua, no han tingut mai una dinastia pròpia i, gràcies a Tito, van ocupar Eslavònia". Amb una fraseologia directa i imperativa, Goran remarca que ells no són *četniki*: "Som pagesos, gent d'aquí mateix que no hem tingut més remei que defensar les nostres cases, les nostres propietats". Fa tres mesos, aquest serbi va tancar la seva empresa d'exportació i importació, va enviar la dona i els seus tres fills a la Voivodina i va organitzar un grup de voluntaris que, des del maig, fan tornos de dia i de nit en la primera línia d'aquesta ciutat del Danubi. De dia esperen, de nit també. Han desenterrat les armes que molts van amagar després de la segona Guerra Mundial; les dues metralladores

ELS CADAVERS ENCOBERTS

Una taquilla esbotzada on pengen dos papers esgrogueïts. Una sabatilla de pelfa sobre un piló de runa. Cap detall més. Tota la resta de l'edifici són parets recremades, vidres trencats i forats de bala. Aquell edifici va ser fins el passat 2 d'agost la caserna de policia de Dalj quan efectiu de l'exèrcit i milicians serbis van ocupar-la. Els morts -guàrdies nacionals, sobretot- es podrien en fosses comunes, però davant de l'edifici els habitants de Dalj passegen, indiferents, en les seves bicicletes. La guerra, l'olor de teixits en descomposició, no sembla haver existit mai. Ens deturem al Cop Coska, un bar al peu de carretera, a pocs metres de l'església i de la caserna. Marija, la mestressa, m'abraça amb mans tremoloses i recorda

Un Rambo amb una típica destrala sèrbia.

A. GALEOTE

-negres i brillants- de la Wermacht, la Tomphson d'Al Capone, però també els Kalashnikov que el passat mes de maig, havien prè als croates després de cosir a trets una seixantena de policies que venien a retirar les barricades de la ciutat. A base de Jelen Pivo, cervesa del país, i cigarrets Drina els músculs s'afluixen i tothom s'anima. Fa sol. Goran ens dedica un refrany croat: "Doneu una sola arma als serbis, i tots s'uniran". Només cal observar els milicians netejant els ganivets; són l'orgullosa raça dels serbis, lluitadors nats d'una causa divina. De l'única frase que Illia, un jove *četnik* d'ulls calmosos i cabells morenos, recorda en *estranger*: "United States of Serbia". És l'hora de demanar l'impossible. ¿Per què no un passeig per Dalj?

quan serbis i croates eren bons veïns, feien festes junts i s'explicaven xafarqueries "però va arribar el HTZ, el partit de Tudjman, i la policia va començar a entrar a les nostres cases i van tancar el meu fill a Vukovar per tenir una escopeta de caça". En la penombra, s'intueix el cartell d'un equip de futbol i la cara eixuta de Marija que es contrau en un gest de dolor. Tot allò que ha viscut reafirma la seva decisió: "Abans era iugoslava, ara he de ser sèrbia". Els milicians somriuen complaguts.

Abans de tornar a Crepuca, el seu barri de Borovo Selo, parem a la pizzeria Stella Rosa. L'espectre d'un home trastocat es passeja entre les taules explicant, un i altre cop, els horrors d'un viatge amb tren de parada obligada a Vincovci, on -gesti-

La matança del porc.

A GALEOTE

cula, posseït per l'oratória— diu: "Em van tenir detingut noranta dies només per estar en un tren que anava de Sèrbia a Croàcia". L'escoltes i t'adones que, amb el cap emboirat de llevat de civada, fins el diàleg més absurd pot semblar extraordinari. Encara que un porcell, cuinat també amb un bany de cervesa, ho semblava molt més.

SOPAR DE GERMANOR

Un obès mal afaitat i drogaaddicte compulsiu—"prenc pastilles per al mal d'esquena", diu— s'encarrega de tallar, amb precisió de carnisser, les llonzes de porc i col·loca en quatre safates mig rovellades tots els troços aprofitables d'aquest succulent animal. A la festa s'hi afegeix tothom.

Veïns amb granota de mecànic, el doctor de la colla, sempre proveït d'una bossa amb benes i aspirines, i un personatge de bigotis retallats que s'asseu al cap de taula. Goran ens ho confirma, és el comandant. L'únic cap. Ens mira, somriu i continua menjant. Mentrestant, Goran agafa un llibre de registres i comença a passar llista. Homes d'arruges profundes, *rambos* tatuats amb el *Che Guevara*, rèpliques orfes d'algun jugador de bàsquet i el típic graciós. Ni un uniforme ben portat, ni una aparença de grup organitzat. Semblen, simplement, veïns alçats en armes preparant la vigilància nocturna del seu barri. Al cap d'uns minuts, Goran s'emporta la nostra amiga catalana cap a l'últim pis de la torre. Sonen dos trets. Un curset ràpid

de tir que Goran aprofita per recolzar la mà sobre el pit, sensible i tremolós, d'una noia que viu —finalment— una "aventura excitant". Mitja hora abans, Goran m'advertia que els croats sempre disparaven primer, des dels terrats de Vukovar. L'excepció confirma la regla. Es fa tard. I refresca.

EL VIGILANT AL CAMP DE DACSA

De nit toca vigilar la trinxera imaginària. Hores i hores esperant —amb les metralladores muntades damunt els sacs de terra— si la remor del vent entre les fulles insinua la presència d'un franc tirador. Són estones de xiuxiueig, arraulits darrere la barricada, intentant desxifrar el sentit d'aquesta guerra i descobrint, gràcies al geni d'Illia, les virtuts eròtiques d'una loció d'Autan sobre les cames de la nostra intrèpida assistent social. Es practica el ritual d'una cigarreta clandestina fumada de genolls perquè ningú descobreixi la llum esmoreïda del tabac cremat. I veure clarejar a les sis del matí, amb els ossos encotillats. Caure, finalment, a plom sota un arnat sac de dormir. Fins que al matí, t'aixeques d'un son profund i et conviden a esmorzar patés i llaunes de carn trinxada. Un milicià renta els plats. Al menjador discuteixen estratègies secretes. Ja fa gairebé un dia que voltem pel seu territori. No cal forçar la situació.

El vespre abans, Goran ja va dir tot el que calia. Passant-me el braç per l'espatlla, em va acompanyar fins a la tanca del jardí enfront mateix de la línia de combat. Va alçar el braç dirigint-lo cap a les posicions croates. En la seva fredor tètrica, s'hi insinuava una punta de convicció fanàtica: "El 1945, vam perdonar tots els assassinats dels *ústaixi*, després el govern iugoslau sempre els va ajudar però ara ja hem après la lliçó. I no estem disposats a perdonar-los mai més. Mai més". Sèrbia ha de bressolar-se la mar Adriàtica, al territori de la Dalmàcia, resseguir cada un dels frondosos boscos de la Krajina i creïxer als bladars d'Eslavònia. No hi ha res a negociar. "Fins ara els serbis només ens han donat ajuda alimentària i sanitària, però si cal demanarem ajuda als partits *cemiki* de Belgrad. Farem qualsevol cosa per guanyar". El mateix vespre, a Osijek es comunicava la troballa del cadàver del periodista del *Glas Slavonije* Stjepan Penic. Un tret al cap per ser periodista i croat. Els camps de blat de moro s'empastifen de cadàvers innocents però Goran guanya la guerra. No sap que és inútil.

Oriol Malló

La caserna de policia de Dalj després de la matança de croates.

A GALEOTE